

Prof. Jeffrey D. Sachs

Jeffrey D. Sachs, Columbia Üniversitesi'nde Sürdürülebilir Kalkınma Profesörü, Sağlık Politikası ve Yönetimi Profesörü ve Dünya Enstitüsü Direktörüdür. Ayrıca Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'ne Milenyum Kalkınma Hedefleri konusunda Özel Danışmanlık yapmaktadır.

Suriye'de savaşın sona ermesi

Körfez ülkeleri, Türkiye ve İran'a kalıcı barışı garantileyebilen bölgesel bir çerçeve için yüz yüze müzakerelere oturmaları konusunda baskı yapılmalıdır. Araplar, Türkler ve İranlılar binlerce yıldır bir arada yaşıyor. Bölgeye istikrarlı bir düzeni dış güçler değil bizzat bu toplumlar getirmelidir.

Suriye şu günlerde dünyadaki en büyük insani felaketi ve en tehlikeli jeopolitik cehennemi yaşamaktadır. Suriye halkı 400 binden fazla insanın öldüğü ve on milyon kişinin evinden olduğu bir kan gölü içindedir.

Dış mihraklı hamilerin desteğini alan şiddet yanlısı mücahit gruplar ülkeyi insafsızca yakıp yıkmakta ve halka huzur vermemektedir. Başkan Beşar El Esad rejimi, ABD ve müttefiklerinin desteklediği Esad karşıtı kuvvetler ve İslam devleti dahil bu savaşın bütün tarafları ciddi savaş suçları işlemiştir ve işlemeye devam etmektedir.

Buna çözüm bulmanın vakti gelmiştir. Ama bu çözümü bulmadan önce savaşa yol açan şeyin şeffaf ve gerçekçi bir tanımı yapılmak zorundadır.

Olaylar şöyle gelişti. Şubat 2011'de, tüm bölgede meydana gelen ve "Arap Baharı" adı verilen olayların ortasında, Suriye'nin başlıca şehirlerinde barışçıl protestolar sahnelendi. Esad rejimi buna, olayları şiddet kullanarak bastırma (göstericilere ateş etme) ile reform teklifleri getirme karışımı bir şeyle tepki verdi. Şiddet kısa süre içinde tırmandı. Esad karşıtları rejimi kısıtlama yapmaksızın sivillere karşı güç kullanmakla suçlarken, hükümet protestocular arasında şiddet yanlısı mücahitler olduğunun kanıtı olarak askerlerin ve polislerin öldürülmesini öne sürdü.

Beyanları teyit etmek zor

Büyük olasılıkla daha Mart ya da Nisan 2011'de, rejim karşıtı Sünni mücahitler ve ordular komşu ülkelerden Suriye'ye girmeye başladı. Çok sayıda şahit, verdikleri beyanlarda yabancı mücahitlerin şiddet kullanarak polislere saldırdığını söyledi (Ancak, özellikle de aradan beş yıl geçtikten sonra bu beyanları teyit etmek zordur).

ABD ve onun bölgedeki müttefikleri, Mısır'daki Hüsnü Mübarek ve Tunus'taki Zeynel Abidin Ben Ali gibi kolayca düşürüleceği zannıyla, 2011 ilkbaharında Esad'ı devirmeye çalıştı. Gözlemcilerin ifadesine göre Katar Suriye içinde rejim karşıtı faaliyetlerin artma-

ABD'nin Esad rejimini devirmekle bu kadar ilgilenmesinin arkasında İran ve Rusya'nın desteğine güvenmesi yatıyordu. Esad'ın ortadan kaldırılmasıyla Rusya'nın jeopolitik gücü etkisiz hale getirilecekti.

sına destek vermiş ve Doha merkezli El Cezire kanalını kullanarak dünya çapında Esad karşıtı duyarlılığı teşvik etmiştir ancak bu iddiaların kesin olarak tespit edilmesi zordur.

ABD bu rejime uyguladığı ticari ve mali yaptırımları daha da arttırdı. ABD resmi politikasının elebaşısı olan The Brookings Institution Esad'ın zorla görevinden alınması için çağrıda bulundu ve ABD'de Esad karşıtı propaganda baş gösterdi (O tarihe kadar, Esad ABD medyasında otoriterliğine rağmen nispeten mülayim bir lider olarak görülüyordu ve o zamanki Dışişleri Bakanı Hillary Clinton Mart 2011 gibi ileri bir tarihte bile ABD Meclisindeki birçok kişinin Esad'a bir reformcu gözüyle baktığını bildirdi).

Savaşın başlama tarihi Başkan Barack Obama ve Clinton'ın "Esad'ın gitmesi gerektiğini" ilan ettiği 18 Ağustos 2011 olarak söylenebilir. O tarihe kadar, şiddet hala kontrol altına alınabilir düzeydeydi. Sivilleri ve askerleri içeren toplu ölümlerin sayısı 2 bin 900 civarındaydı (rejim karşıtlarının tuttuğu bir çeteleye göre).

Ölüm oranları ne zaman arttı?

Ağustos'tan sonra ölüm oranları birden arttı. Bazen ABD'nin bu noktada aktif hareket etmediği iddia edilir. Obama'nın siyasi düşmanları genellikle gerekli adımları atmakta yetersiz kaldığını söyleyerek ona saldırmaktadır. ABD aslında Esad'ı devirmek için harekete geçmiştir geçmesine ama bunu çoğu zaman üstü kapalı olarak ve (her iki ülkenin de müdahale etmek için fazla teşvike ihtiyaç duymamasına rağmen) Suudi Arabistan ve Türkiye başta olmak üzere müttefikler aracılığıyla yapmıştır. CIA ve Suudi Arabistan üstü kapalı olarak koordineli hareket etmiştir.

Elbette savaşın kronolojisi bunu açıklamaz. Bunun için başlıca oyuncuların motivasyonlarını incelemek gerekir. Öncelikle, Suriye'deki savaş özellikle ABD, Rusya, Suudi Arabistan, Türkiye ve İran'ı içeren bir vekalet savaşıdır. ABD ve müttefikleri olan Suudi Arabistan ve Türkiye bu savaşı 2011 yılında Esad'ın rejimini devirmek için başlattı. ABD ittifakı Esad yönetimiyle yan yana çarpışan Lübnanlı vekalet ordusu Hizbullah'ı yanına almış İran ve Rusya tarafından yükselen karşı güçle karşılaştı.

ABD'nin Esad rejimini devirmekle bu kadar ilgilenmesinin arkasında İran'ın ve Rusya'nın desteğine güvenmesi yatıyordu. ABD güvenlik görevlilerinin düşüncesine göre Esad'ın ortadan kaldırılmasıyla İran zayıflatılacak, Hizbullah baltalanacak ve Rusya'nın jeopolitik gücü etkisiz hale getirilecekti.

Amerika'nın Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar gibi müttefikleri Esad'ın Suriye'deki Alevi rejiminin yerine bir Sünni rejim getirmek istiyordu (Aleviler Şii Müslümanlarının bir dalıdır). Onlara göre, böylece, bölgedeki rakipleri İran'ın gücü de azalacak ve Orta Doğu'daki Şii nüfuzu da genel olarak azaltılacaktı.

Esad'ın kolayca devrileceğine inanan ABD kendi yaptığı propagandaya güveniyordu ve bu da ilk kez olmuyordu. Rejim bir taraftan derin bir muhalefetle karşılaşırken diğer taraftan da içeriden büyük destek alıyordu.

Kamuoyu CIA önderliğindeki bu savaşın çirkin niteliğini kavramalıdır. ABD ve onun müttefikleri Suriye'yi Sünni mücahitlerle doldurdu, tıpkı ABD'nin Afganistan'ı 1980'lerde daha sonra El Kaide'yi oluşturan Sünni mücahitlerle (Mücahitler) doldurduğu gibi. Suudi Arabistan, Türkiye, Katar ve ABD, onların işlerini vekaleten yerine getirip sonra da bir şekilde kenara itilebilecekleri gibi gülünç bir hesap hatasıyla en şiddet yanlısı mücahit gruplarından bazılarına düzenli olarak destek vermiştir.

Savaşı durdurmak için neler yapılmalı?

Savaşı sona ermesi için altı ilkeye sadık kalmak gerekir. Birincisi, ABD Suriye hükümetini devirmek için giriştiği gizli ve açık tüm operasyonları durdurmalıdır. İkincisi, BM Güvenlik Konseyi ABD, Rusya, Suudi Arabistan, Türkiye, Katar ve İran dahil tüm ülkelere Suriye içindeki askeri kuvvetlere silah ve maddi yardım göndermeyi durdurma çağrısında bulunarak şu an görüşülmekte olan ateşkesi uygulamaya koymalıdır.

Üçüncüsü, ABD'den destek alan sözde "ılımlıların" yaptıkları dahil tüm yarı askeri faaliyetler durdurulmalıdır. Dördüncüsü, ABD ve Rusya – ve aslında BM Güvenlik Konseyi – rejim karşıtlarına ceza verilmekten vazgeçilmesi konusunda Suriye hükümetine kesin sorumluluk vermelidir. Beşincisi, politik geçiş yapılırken "serbest seçimlere" doğru, istikrarı bozacak şekilde, keyfi bir koşuşturmadan çok, bütün taraflara güven aşılayarak adım adım ilerleme yolu seçilmelidir.

Son olarak, Körfez Ülkeleri, Türkiye ve İran'a kalıcı barışı garantileyebilen bölgesel bir çerçeve için yüz yüze müzakerelere oturmaları konusunda baskı yapılmalıdır. Araplar, Türkler ve İranlılar binlerce yıldır bir arada yaşıyorlar. Bölgeye istikrarlı bir düzeni dış güçler değil bizzat bu toplumlar getirmelidir.

Telif hakkı: Project Syndicate, 2016. **www.project-syndicate.org**